

Kent Kültürüne Küreselleşme Perspektifinden Bakmak

Looking At Urban Culture from The Perspective of Globalization

Hayriye ŞENGÜN¹

ÖNE ÇIKANLAR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kent ve kültür birbirini biçimlendiren ve etkileyen önemli kavramlardır. ▪ Makale kent kültürüne etki eden faktörleri incelemektedir. ▪ Küreselleşme kent kültürünü etkileyen önemli bir unsurdur.
HIGHLIGHTS	<ul style="list-style-type: none"> ▪ City and culture are important concepts that shape and influence each other. ▪ The article examines the factors affecting urban culture. ▪ Globalization is an important factor affecting urban culture.
ÖZ	<p>İnsanlık, tarih boyunca biriktirdiklerini sözlü, yazılı veya mimari yapıtlarla, gelecek kuşaklara aktarmış, bu birikimler günümüze kadar çeşitli biçimlerde gelmiştir. İlk teknolojik gelişmelerle -kesici alet üretimi- başlayan değişim, yazının bulunmasıyla birikimlerin aktarılmasında yeni bir döneme girmiştir. Aynı zamanda kültürel gelişim de göçler, savaşlar, teknolojik gelişmeler ve ticaret ile daha gelişerek, toplumların farklılaşmasında etkili olmuştur. Kent ise tarihin ilk dönemlerinden itibaren bir toplanma yeri olmuş ve kendine özgülüğü ile kırdan giderek ayrılmıştır. Tarımsal üretim yapılan kırsal alanın da kendine özgü bir kültürü olsa da asıl kültürün yoğun olarak yaratıldığı, geliştirildiği yerler kentler olmuştur. Farklılaşan yaşam biçiminin öznesi olan bu kent mekân, tarihteki bütün çatışma odaklarının da merkezinde yer almıştır.</p>
ANAHTAR KELİMELEER	
Kent	
Kent Kültürü	
Küreselleşme	
ABSTRACT	<p>Humanity has transferred what it has accumulated throughout history to future generations through oral, written or architectural works, and these accumulations have survived in various forms until today. The change that started with the first technological developments - cutting tool production - entered a new era in the transfer of knowledge with the invention of writing. At the same time, cultural development has become more advanced with migrations, wars, technological developments and trade, and has been effective in the differentiation of societies. The city has been a gathering place since the early periods of history and has gradually separated from the countryside with its uniqueness. Although rural areas where agricultural production takes place also have their own culture, the places where the real culture was intensively created and developed were cities. This urban space, which is the subject of a differentiated lifestyle, has been at the center of all conflict centers in history.</p>
KEYWORDS	
City	
Urban Culture	
Globalization	
Atf (Citation): Şengün, H. (2024). Kent kültürüne küreselleşme perspektifinden bakmak, <i>Urban 21 Journal</i> , 2(1), 1-9	

¹ (Sorumlu Yazar) Prof. Dr., Bayburt Üniversitesi, hşengun@bayburt.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1899-8329

Giriş

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren bir toplanma yeri olarak ve kendine özgülüğü ile kırdan giderek ayrılan ve farklılaşan yaşam biçiminin öznesi olan mekânı kent olarak anladığımızda, tarihteki bütün çatışma odaklarının merkezine de kenti koymak kaçınılmaz olacaktır. Kenti kırdan bağımsız düşünmek olanaksızdır. Kenti oluşturan kitlelerin büyük çoğunlukla bir kırsal geçmişleri vardır. Kentlerin tarihinde belirleyici olan göçler, bu göçü taraflarının kültürleriyle beraber etkileşim içine girdikleri, bunu bir süre de geldikleri kentte sürdürdükleri, kentin oluşum sürecinde etkileriyle de kentlere özgü kültür yaratılmasında başat rolü oynadıkları söylenebilir. Yeni gelenlerin kentle bütünleşme sürecinde kente özgü kültür yaratılmasında önemli bir rol oynadıkları muhakkaktır. Getirdikleri yaşam kültürü ve yeni seçtikleri yaşam alanına uymak ve kendine uydurmak için pek çok eylemlilik sergilemişlerdir. Arkeolojik eserler incelendiğinde her bir toplumsal yapı kendini anlatan ve farklılıklarını hissettirecek yapıtlar ortaya koymuşlardır. Tarihte yüzlerce yıl çabalayarak yapılan Mısır'daki tapınaklar bugün yapılmak istendiğinde birkaç yılda tamamlanması mümkündür ancak aynı etkiyi yaratıp yaratmayacağı veya kültürel bir değer olarak kabul edilmesi o kadar kolay olmayacaktır.

Geçmişe bakıldığında insanlık değişen teknolojik ve ekonomik yapılar sonucunda yeni bir kültür yaratmıştır. Örneğin, Endüstri devrimiyle beraber kırdan kente göçlerle kentlerin kalabalıklaşması yeni bir kent kültürünün ortaya çıkmasına da kaynaklık etmiştir. Kent, sınıfsal çatışmanın mekânı haline dönüşmüş, farklı kültürlerin kentlere özgülmesine de tanıklık etmiştir.

Kent ve kültür kavramlarını bir arada kullanırken kültürün kavramsal içeriğine de bakmak gerekir. Kültür kavramının özünde toplumsal birey olarak insan ve doğa ilişkisi vardır. Nitekim tarihsel süreçte de insan, biyolojik uyum gücüyle değil, kültürüyle dünyaya egemen olmuş; bilinirliğini ve varlığını kültürüyle sürdürmüştür. Kültür, "öğrenilen, saklanıp korunan, eğitimle yeni kuşaklara aktarılıp aşılana" bir olgu olarak görüldüğünde, günümüz kentlerinde oluşturulan her yapıt bugünün kültürüne de damgasını vuracaktır.

Kültür dediğimiz olgu, toplumu oluşturan kişileri, onları bir arada tutan dil ve haberleşme süreçlerini, törelerini, inançlarını, sanatlarını, hukuk ve yönetim kurumlarını, üretim ve tüketim düzenlerini de içine alan geniş bir yelpazedir. İlk çağ toplumları, yazının bulunmadığı zamanlarda kültürlerini, ürettiklerini nasıl aktarıyorlarsa, bugün de benzer yöntemler varlığını sürdürmektedir. Bugünün dünyasında iletişim olanaklarındaki gelişme ve küreselleşmenin artık egemen küresel kültürün yerel kültürler üzerinde yeni araçlarla oluşturduğu baskı, farklı bir kent kültürü yaratmaktadır. Bazı kentler dışında köklü olmayan kent kültürü ve kentlileşme sürecinin tamamlanamamış olması, sorunun daha da büyümesine ortam hazırlamaktadır. Bu yeni kent kültürü, kentliler üzerinde nasıl bir etki yapacak? Bu sorun birçok boyutuyla araştırılmaya değerdir.

Küreselleşme ile birlikte kent mekânı yeniden farklılaşmanın gerçekleştiği alanlar olmaktadır. Kültürel arka planında farklılıklara karşın, dünyanın birçok bölgesi neredeyse aynı yemekleri yemekte, aynı model giysiler giymekte, benzer evlerde yaşamakta, aynı müzikleri dinlemekte,

aynı filmleri izlemektedirler. Bu gidişe belli bir karşı duruş gösterilse de küreselleşme, kültürel olarak kentlerde yaşamları birbirine benzetmekte, her türlü yerel kültürel birikimleri de teker teker yok etmektedir.

Bu çalışmada kent kültürünün giderek farklılaşmasına etki eden faktörler ve bu faktörler arasında en önemli unsur olan küreselleşme, literatürden yararlanılarak ve gözlemlerle desteklenerek tartışılmaktadır. Özellikle son yıllarda Türkiye’de yaşanan yoğun dış göçlerin etkisinin nasıl bir kent kültürü oluşmasına neden olacağı konusunda öngörülerde bulunulacaktır.

1. Küreselleşme ve Kent

Küreselleşme ile; sınır tanımayan uluslararası sermayenin, yani kapitalizmin, “ortak bir yaşam biçimi olarak yaygınlık kazanması ve dünya genelinde egemenliğini daha da güçlendirmesi” anlatılmak istenmektedir (Keleş, 2001, s. 563). Bir diğer deyişle küreselleşme; “mal ve hizmetlerin, üretim araçlarının, teknolojinin ve finans kaynaklarının serbestçe dolaşabildiği ve piyasaların giderek bütünleştiği bir süreç” (Tümtaş, 2012, s. 44; Şenses, 2004, s. 13) anlamına gelmektedir. Küreselleşme denilen olgu birçok boyutuyla farklı tanımlamaları gerektirmektedir. Kili’ye göre, özünde 19. yüzyıl emperyalizminin günümüz koşullarına uyarlanmasından başka bir şey olmayan küreselleşme (Kili, 2007, s. 59) günün koşullarına uyararak biçim ve içerik değiştirmektedir.

Küreselleşme ekonomik bir kavram olmakla birlikte etkisi siyasal, sosyal, mekânsal, teknolojik ve kültürel boyutlarıyla kentleri ve tüm toplumları etkilemektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016, s. 135). Küreselleşmenin çok yönlü etkisi bütün ülkelerde kendisini göstermekte, özellikle de mekânsal olarak etki alanında kentler bulunmaktadır. Küreselleşen dünyada sınırlar önemini yitirmekte, ulus-devlet sınırları aşınmaktadır. Kentler arasında küresel bağlamda öne çıkanlar yönetim odaklarını da kendisine çekmektedir. Bu çekimin boyutları, kentlerin ve kent yöneticilerinin küresel pazarda yer alma yarışında önde olmayı sağlamak adına kıyasıya bir yarışa dönüşmektedir. Küresel ekonominin birer aktörü haline gelen kent ve kent yöneticileri, mekânı küresel gereksinimler doğrultusunda yeniden biçimlendirmekte tereddüt etmemekte, kentleri düşünce, karar ve örgütlenme üreten merkezler olarak küresel sermayenin talebi doğrultusunda dönüştürmektedirler.

Küreselleşmenin altyapısını oluşturan neo-liberal düzenin yeniden kurgulanmasıyla sermayenin yeniden dönüşümünün mekânı kentler olmuş, kentler sınır tanımayan küresel sermaye için en karlı alan olarak pazarda yerini almıştır. Üretim, meta ve kâr kavramları bağlamında küresel sermaye geçirdiği tüm evrimsel süreçlerde kent mekânını da beraberinde dönüştürmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016, s. 138). Kohler ve Wissen'in (2003) gözlemlerinde de olduğu gibi, kentler, ‘neoliberal yeniden yapılanma ve buna karşılık gelen imaj üretimlerinin gerçekleştiği deney alanları’ olarak görülmekte ve küreselleşme ile birlikte oluşan değişikliklerin gözlemlenebileceği alanlar olmaktadır (Lin ve Mele, 2012, s. 349). Bu dönüşümde kentler sadece bir kurban değil, kurban olmak için yarışan objeler durumuna gelmiştir. Yatırım biçimi ve yatırım alanlarını da değiştiren sermaye, kentleri değiştirirken,

kentin ve kentlinin yaşam kültüründe de değişikliklere neden olmaktadır. Beslenme biçiminden, kentsel mekân tasarımına, alış-veriş alışkanlıklarından kenti kullanma biçimine kadar küresel sermayenin koşulsuz hizmetine giren kentler artık içinde yaşadığımız, yabancı olmadığı mekanlardır. Bu değişim ve dönüşüm, sadece sermayeyi elinde bulunduranların değil onlara koşulsuz hizmet eden kamu sektörünün destekleriyle gerçekleşmektedir.

2. Kent ve Kültür

Kent ve kültür birbirini biçimlendiren ve etkileyen önemli kavramlardır. Kentler, kırdan farklı olarak, insanların yoğun biçimde bir araya geldiği ve daha geniş mekânlarda varlığını sürdürdüğü, ekonomik, sosyal ve kültürel etkinliklerin merkezi konumundadırlar. Kır ve kent yaşam biçimi arasındaki temel fark, üretim biçimi, toplumsal ilişkiler ve emek-sermaye ilişkisinin görünümü noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu farklı yaşam biçimleri kendine özgü ihtiyaçları oluşturarak, kültürel öğelerin oluşmasında belirleyici durumdadır. Farklı kültürlerin bir araya gelerek etkileşimde bulunduğu ve birbirlerinden öğrendiği yerler olarak kültürel zenginliğin simgesi konumundadırlar.

Kentlerin yarattığı kültürel zenginlik; sanat, edebiyat, peyzaj, tarihi yapılar vb. olarak buraların çekim merkezi olmasında da etkilidir. Ancak hızlı kentleşme, kentsel dönüşüm ve modernleşme, geleneksel kültürleri ve yapıları olumsuz etkileyebilmekte ya da yok edebilmektedir. Bu nedenle kentlerin kültürel mirası koruma ve sürdürülebilir kültürel politikalar geliştirme açısından önemli bir rolü vardır (Genç, 2021, ss. 91-93). Kültürün, tek bir çocuğun eğitiminden tüm halkların ve ulusların en mükemmel sanatsal ifadesine kadar, insanın bireysel ve toplu gelişimine sahip olduğu kabul edilmektedir. Hem geçmişin hem de geleceğin başarılarıyla yakından ilişkili olan kültür, değişime uyum sağlamanın yanı sıra ayakta kalma kapasitesini de içermektedir. Kültür, belirli bir toplumun, özellikle toplumsal ve politik organizasyon ve din dahil olmak üzere, toplumsal kurum ve uygulamalarına yansıtılan geleneklerini de ifade etmektedir. Kentlerde kültür, yapıcı çevrede (saraylar, tapınaklar, opera binaları, müzeler) ve hatta yerel kimliğin görsel sembolleri haline gelen park, anıt ve pazar alanlarında kendini gerçekleştirilmektedir. Kentte yaşayanların oluşturduğu ve Boockchin'e göre "etik bir insan birliği" (Bookchin, 2017, s. 20) olarak kent içinde yaşayanların ürettikleri ve yaşam anlayışları ile de anılmaktadır. Kentlinin gelenek, görenek, yaşam anlayışı da kentte yaratılan kültürün bir parçasıdır.

Son yıllarda kültür, kentlerde daha araçsal bir anlam kazanmıştır. Sanat, müzik, dans, el sanatları, müzeler, sergiler, spor karşılaşmaları gibi kültürel faaliyetlerden, zenginliğin yaratılma süreci olan "sembolik ekonomi" olarak adlandırılan şeyin fikirlerini, uygulamalarını, sitelerini ve simgelerini, çeşitli alanlardaki yaratıcı tasarımı temsil etmektedir. Bu yeni kültür kavramı kent stratejilerini giderek küresel rekabet ve yerel gerginliklerin karşısında şekillendirmektedir. Küreselleşme, sadece sanatta yarattığı yeni anlayışı eğer bir ekonomik değer üretmeyecekse pazarlamamakta, kente dair her şey ise pazara konu olmaktadır.

3. Küreselleşme ve Yeni Kentsel Yaşam Modeli

Kent kavramı yönetsel ölçüt, nüfus ölçütü veya idare örgütlenişiyle farklı farklı tanımlanabilir. Bu ölçütlerden salt birini kullanmak kenti yeterince açıklamaz. Kenti, kente özgü davranışlar, nüfus, yönetimin örgütlenmesi, ekonomik, sosyal, siyasal boyutu ve alan büyüklüklerini bir arada düşünerek tanımlamak daha uygun olacaktır. Keleş'e göre kent, "Sürekli toplumsal gelişme içine bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidişgel, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük topluluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir" (Keleş ve Mengi, 2017, s. 20). Kent aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerini de etkileyen farklı bir sosyal düzeni ifade etmek için kullanılmaktadır (Kavruk, 2002, s. 65). Kent ve kültür kavramlarının birlikte oluşturduğu kent kültürü; kent bünyesinde yaşayan insanlarca, ortak bir paydada buluşularak üretilen maddi veya manevi değerlerin oluşum sürecidir (Hayta, 2016, s. 166). Kültürel, fiziksel, sosyo-ekonomik, biçimsel ve tarihsel unsurlarla şekillenen; kentin sürdürülebilirliğini sağlayan ve yaşatan, gelecek kuşakların geçmiş değerlere erişim hakkına saygılı olmayı gerçekleştirebilmesi gerekir. Bu bir istem olmanın dışında ahlaki bir zorunluluk olarak algılanmalıdır. Kentte yaşayanların oluşturduğu kültürel çeşitlilik de tek tip kültür üretme çabalarının saldırısıyla karşı karşıyadır. Uluslararası boyutta gösterilen bütün çabalara karşın her geçen gün kültürel değerlerdeki yozlaşma ve kent kültüründeki bozulma hız kesmemektedir. Birleşmiş Milletler'in düzenlediği uluslararası konferanslarda da kültürel değerler ve kültürel çeşitliliğin korunması önemli yer tutmaktadır (UNESCO, 2024).

Kültür kavramının tarihsel kökenlerinde, insanın tinsel varlığı, bilişsel birikimi ve estetik anlayışı (Keleş, 2023, s. 81) bağlamında kullanımının dışında, toplumun yaşam biçimini betimleyen yaklaşımlar ve üretilen düşünsel ve sanatsal etkinlik ürünlerinin anlatımı yer almaktadır.

En geniş tanımı ile kültür kavramı UNESCO tarafından düzenlenen Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde yer almaktadır. Kültür; bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin özdeksel, tinsel, bilişsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Kent ve kültür kavramları birlikte düşünüldüğünde de kenti oluşturan bireylerin birlikte oluşturdukları öğelerden söz etmek gerekir.

Küreselleşme ile birlikte küresel sermayenin pazarı olan ve giderek büyük oranlara ulaşan kent mekanı, kentin yeniden biçimlenmesinde kendine özgü kültürel değerlerinin erozyona uğramasına seyirci kalmaktadır. AVM'nin varlığı kent ve kentliler için bir rüştünü ispat nesnesi haline dönüşmüştür. Eskiden olduğu gibi kentin yazlık sinemaları birer apartman dairesi olmuş, tarihi konakları önce apartman sonra rezidans sürecinde hızla yol almaktadır. Çarpık kentleşme unsuru olarak ilk sıralarda yerini alan gecekonduların yerini apartmanlar alırken, karşı komşusuna selam vermeyen yeni "birlikte yaşama" anlayışını da kentsel davranış olarak yerleştirmektedir.

Kentler hızla kimlik kaybederken, kentin biriktirerek oluşturduğu, onu farklı kılan tarihi ve kültürel değerleri birer birer küresel sermayenin gücünü sergilediği mekânlara yenik düşmeye başlamıştır. Kentsel kararlara katılım sürecine dahil olamayan kentli, rant karşısında da sessiz kalmayı ve kendisine düşebilme ihtimali olan payı beklemeye başlamıştır. Birçokları için yüzlerce yıllık çınar ağaçlarının, atalarının oturduğu geleneksel yapıların, olayları anlatırken örneklemini oluşturan atasözlerinin artık Türkçe kitaplarındaki ders dışında bir anlamı ve değeri kalmamıştır.

Kent kıraathaneleri birer “kahveci zincir marketi” ne dönüşmüş, giyim kuşam neredeyse tek tipleşmiş, basma fabrikalarının yerini sentetik tekstil üretimi almış, yabancı markaların baskısı altında yerli üretim beyaz bayrak çekmek üzeredir. Halkın kendinden bir şeyler katarak yaşam biçimini yansıttığı mekânlar yerine, TOKİ marifetiyle kentlere giydirilen birer “üniformalar” ile her yer birbirine benzemiştir. Yeni yaşam biçimini kente hakim kılmayı amaçlayan küresel sermaye, sadece bir pazar değil, kent mekanının da yeni sahibi olarak yeni kimlikleriyle ortaya çıkmaktadırlar.

4. Küreselleşen Dünyada Kent Kültürünü Biçimlenmesi

Günümüz teknoloji dünyasında dünyanın diğer ucundaki bir kültürel öge sınır tanımadan, an içerisinde edinilmekte, çeşitli yöntemlerle (sosyal medya, reklam, pazarlama teknikleri vb.) kabul edilmeleri sağlanmakta ve bunun pazarı olarak kent ve kentli kısaca alınmış olmaktadır. Gelişmiş, küresel güç konumundaki ülkelerin egemen kültürü bu ve buna benzer yöntemlerle dünyanın her yerinde kabul görmektedir. Bugün yakınılan kentlerdeki yeni yaşam anlayışı ve değişen kent imgeleri, yarın teknolojinin hızı karşısında daha farklı bir biçim alacağına benziyor. Makinelerin yaşama ve geleceğe yön verdiği bir dünyaya doğru hızla yol alınan günümüzdeki teknoloji yarışında, yerel kültürlerin ne denli saldırı altında olabileceğini tahmin etmek güç olmamalı. Kapitalizmin daha fazla kar, daha fazla kontrol ve egemenliği elinde tutma istemi, teknolojiden alınan destekle yeni karlılık alanları yaratmak için ilk fırsatta savunmasız kentsel kültürel değerleri hedef alacaktır. Bu değerlere kentlilerin sahip çıkmaları için yeterince bilinç ve örgütlülük oluşmamışsa, kaybedilen bu değerlerin bir daha yerine konması olanaksızlaşmaktadır.

Kent kültürünün korunması ve geliştirilmesinde en önemli sorumluluk yerel yönetimlere düşmektedir. Yerel yöneticilerin kültürel değerden ne anladıkları onlara sahip çıkma, koruma ve bu doğrultuda karar alma davranışlarında da belirleyicidir. Kentlerin uzun yıllardır kullanılan kültürel, tarihi mekânlarını ranta teslim ederken tepki göstermeyen, aksine destek veren yerel güçlerin gelecekte olası davranışlarını tahmin etmek de güç olmasa gerekir. Beyoğlu'nun simgelerinden birisi olan Emek Sineması'nın yıkılıp yerine rantı daha yüksek bir bina yapılmasını başka ne ile açıklayabiliriz?

Kaynak: Haberler, 2024.

Hemen hemen her gün İstanbul'un bir köşesinde yanan tarihi binalara ne demeli? Sadece İstanbul değil hemen hemen bütün kentler bu gidişten payına düşeni almaktadır. Neoliberal politikaların uygulama alanı olan kentlerdeki tarihi yapıların, kente anlam katan kültürel değerlerin neredeyse önemi kalmamıştır. Deprem gibi afetlerin de küresel sermayenin ekmeğine yağ sürmesi kentlerdeki kültürel değerlerin yerini sermayenin gücünü ispat edercesine yükselen yapılara bırakması kaçınılmaz olmuştur. Küresel yarışın ortasında birbirleri ile "ringe çıkmış boksör" örneği, kıyasıya yarışan kentlerin bu amansız rekabeti önde bitirmesinin ölçüsü olarak gökdelenler, yeni yaşam biçimleri olarak sunulmakta ve kent ve kentin uzun yıllarda oluşmuş değerler sistemini kökten değiştirecek bir oluşumun içine girilmektedir.

Küresel teknolojilerin hızla yaygınlaşması, yeni bir kentli insan tipi yaratma konusunda da önemli aşamaya geldiği tehlikesine dikkat çekmeği gerektirmektedir. Teknolojinin kullanıcısı konumundaki yeni nesil kentliler, yeni teknolojik oyuncaklarından vazgeçmekte zorlanmakta, kentsel kültürel araçları kullanmayı talep etmemektedirler. Bunun yanı sıra, Habitat III'te (Quito) vurgulandığı gibi, akıllı teknolojiler akıllı kentlerin ortaya çıkmasında dinamik bir güç olmaktadır. Akıllı kentler ise onu kullanacak "akıllı kentli" lerin oluşturulmasında yeni bir vizyon belirlemeyi gerektirmektedir. Bir diğer boyutuyla da akıllı kentler, kentlerdeki var olan kültürel

değerlerinde de değişimini gerektirebilecektir. Bu bağlamda kültür, uluslararası boyutta iklim değişikliklerinin etkisi, eşitlik, demokrasi ve altyapı, teknoloji ve akıllı kentler, dijital veri, ulus-devletlerin aksine kentlerin artan liderlik rollerinde önemini hissettirmektedir (WorldCitiesCultureForum, 2024). Daha iyi kentliyi, daha iyi kentleri oluşturmak için kültür veya yaratıcılık birer rehber olarak kullanılması gereken veriler olarak sunulmaktadır.

Sonuç

Küreselleşme olgusu bugünün dünyasında değişim ve farklılaşmanın temel itici gücü olarak sunulmaktadır. Küreselleşmeyle beraber kentlerin yarış arenasında daha güçlü paylara sahip olması gerektiği baskısıyla, her türlü kültürel değerın pazara sürülmesi önündeki direnç kırılmaya çalışılmaktadır. Gerek küresel sermayenin, önündeki engelleri birer birer aşarak bütün alanlara nüfuz etmesi, gerekse teknolojinin geldiği aşama, yaşam biçimlerinin değişmesinde temel belirleyici olmaktadır. Kentlilerin yarattıkları kültürel değerler de bu gücün karşısında erozyona uğramaktadır. Yeni kentsel yapılar, kentlerin farklı ve birbiriyle ortak noktaları giderek azalan ayrışma mekânları, kentsel yoksulluk, küresel ekonomik krizler, koruma anlayışından uzak yönetim yaklaşımı kültürün sürdürülebilirliği üzerinde baskısını arttırmaya devam edeceği endişesini yaratmaktadır. Kültürel arka planı birbirinden çok farklı olan dünyanın değişik bölgelerinde aynılaşan yemek yeme, giyim, benzer içerikli film izleme (Survivor, The Voice -O Ses Türkiye vb.), dans, müzik, davranış biçimleri küresel anlamda kültürel homojenleşme sonucuna götürmektedir (Zincirkıran, 2017: 81). Kentlerimizde var olan ve geliştirilmesi gereken kültürel değerlerin giderek kaybolması, kentlilerin bu kültürel yapıyı içselleştirememesi ile de doğru orantılı olduğunu düşündürmektedir.

Teknolojik gelişmelerdeki hızın birkaç on yıl içerisinde daha farklı bir dünyayı tartışmaya açacağını öngörmek hayalcilik olmayacaktır. Bugün akıllı kentlerle yeniden tanımlanan kentsel mekân tasarımı, sürücüsüz arabalar, sensörlerle çalışan kentsel yapılar, teknolojiye sıkı sıkıya bağımlı kentliler, akıllı binalar, komşusunu ziyaret etmek için bile şifre bilmek zorunda kalan apartman sakinleri, yeni kentli modelinin de habercisidir. Bu teknolojiyi kullanabilecek yeterlilikte kentli yetiştirme çabasını şimdiden görmek olanaklıdır. Kentlerin kültürel değerlerini kaybetmesi kimliğini kaybetmesine ve yeni bir kent kimliği ve kültürü tanımlamasına gereksinim duyacaktır. Kültürel yapıların zaman karşı direnemeyip eskiyenlerini restore etmek yerine yeni bir rant alanı yaratmak Türkiye gibi ülkelerde siyasi iradenin tercih ettiği davranış biçimi haline gelmektedir. Bu ise kentleri tek tipleştirmekte ve kimliksizleştirmektedir.

Kaynakça

- Arapkirliöglü, K. (2007), Kent kimliği ve kentsel siyasal hareketler, A. Mengi (Ed), *Yerellik ve politika-küreselleşme sürecinde yerel demokrasi*, (ss. 193-210) içinde. Ankara: İmge Kitabevi.
- Boockhin, M. (2017). *Kentsiz kentleşme- yurttaşlığın yükseliş ve çöküşü* (2. Baskı). (B. Özyalçın, Çev.), İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Genç, E. A. (2021), Neoliberalizm ve şehirlerin yeni kültürel koşulları, *Beykoz Akademi Dergisi*, 9(1), 89-97.
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün abc'si*, Cogito-Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Haberler (2024). <https://www.haberler.com/emek-sineması-yıkım-anları-sosyal-medyada-4658402-haberi/> adresinden 11.02.2024 tarihinde alınmıştır.
- Hayta, Y. (2016). Kent kültürü ve değişen kent kavramı, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5 (2), 165-184.
- Kavruk, H. (2002). *Anakente bakış*, Ankara: Hizmet İş Sendikası Yayınları.
- Keleş, R. (2001). *Küreselleşme ve yerel yönetimler-Cevat Geray'a armağan*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları,
- Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). *Kent hukuku*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2015). *Kentleşme politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kili, S. (2007). Küreselleşme: bir değerlendirme, A. Mengi, (Ed.), *Kent ve politika- antik kentten dünya kentine* (ss. 59-76), Ankara, İmge Kitabevi.
- Kohler, B. ve Wissen, M. (2003). Glocalizing protest: Urban conflicts and the global social movements. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(4), 942–951.
- Lin, J. ve Mele, C. (2012). *The urban sociology reader*. London, Routledge.
- Şenses, F. (2004). Neoliberal küreselleşme kalkınma için bir fırsat mı engel mi? S. Dedeođlu, T. Subaşat (Der), *Kalkınma ve küreselleşme*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Tümtaş, S. ve Ergun, C. (2016), Küreselleşme ve kentlere etkileri, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 0(37), 135-150.
- Tümtaş, S. (2012). *Kent, mekân ve ayrışma*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- UNESCO (2024). <https://en.unesco.org/protecting-heritage> adresinden 11.02.2024 tarihinde alınmıştır.
- WorldCitiesCultureForum (2024). <http://www.worldcitiescultureforum.com/news/time-for-a-new-urban-cultural-agenda> adresinden 19.03.2024 tarihinde alınmıştır.
- Zincirkıran, M. (2017). *Sosyoloji*, Bursa: Dora Yayınevi.